

Haven ved Villa Svastika i Rungsted

The garden of Villa Svastika in Rungsted

Keywords: Gardens, Design, Perennials, Roses, History, Denmark

A.Ørum-Larsen

Årskiftet 1999 - 2000 og skiftet til det nye årtusind kræver et vurderende tilbageblik over dets nu afsluttede havehistoriske udvikling.

Af alle de værdifulde haver, der blev anlagt i de nye gennembrudsår for havekunsten, er privathaven ved Svastika uden tvivl den, der klarest udtrykker sin tid.

Da gartner G. N. Brandt fik planlægnings-opgaven af direktør Vagn Jacobsen, Carlsberg, telefonerede han til havearkitekt C. Th. Sørensen, der havde egen tegnestue i Brønshøj og tilbød ham samarbejde om denne krævende og vigtige haveplan.

Villa Svastika blev tegnet af arkitekt Povl Baumann og opførtes 1925 - 27. Det var en præsentabel træbygning af amerikansk-engelsk type (colonial style). Grunden, der lå højt med udsigt over Øresund, var en ældre villahave med tilkøbte arealer. Bryggerfamilien Jacobsen fra Carlsberg er ikke alene kendt som internationale kunstsamlere og mæcener, men også som meget interesserede i havekunst, og den engelskfødte Fru Zenia elskede blomster. Det var derfor klart, at den nye have til det herskabelige hus skulle blive noget særligt og præsentere det ypperste og seneste indenfor planteæstetik og havekunst. Ingen anden dansk have i nyere tid er blevet så omhyggeligt planlagt som denne. Fra juni 1925 til april 1927 udarbejdede de to havekunstnere, G. N. Brandt og C. Th. Sørensen et stort antal tegninger og beplantningsplaner, omkring 20, hvor de

Fig. 1: Hovedbygningen ved Villa Svastika, Rungsted.

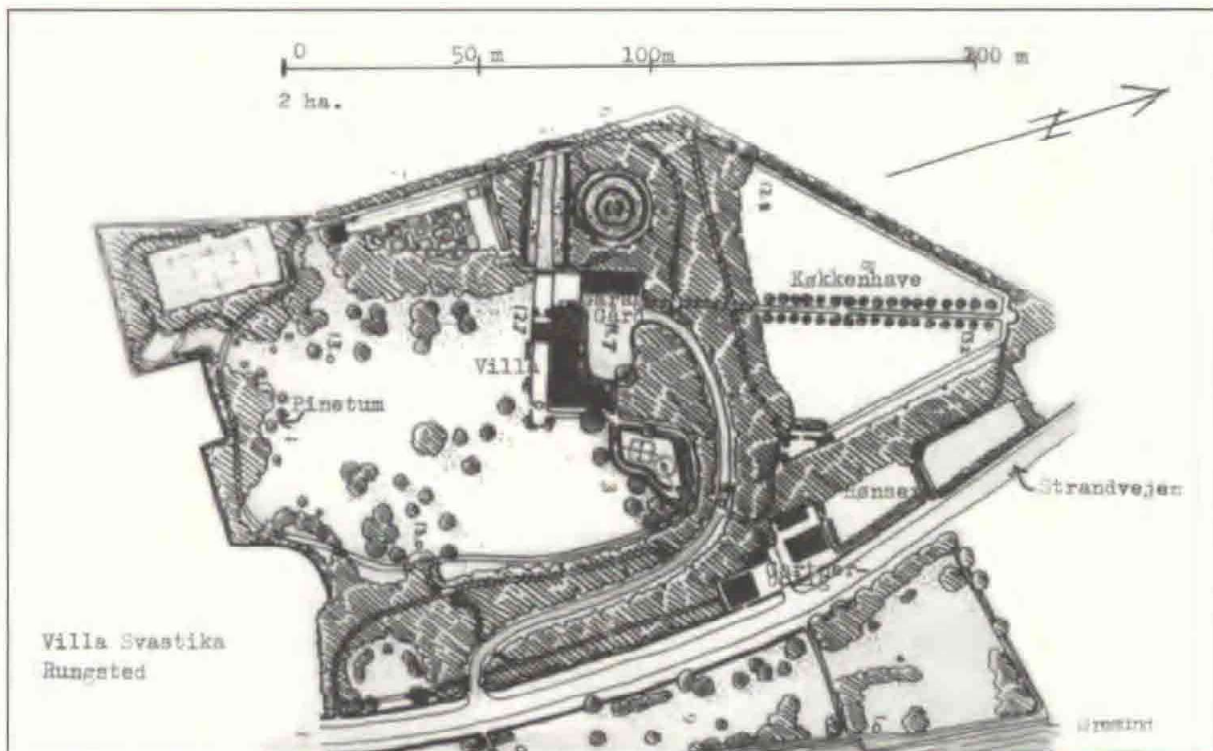

Fig. 2: Villa Svastika, Rungsted med Pinetum, Junihaven, den runde rosenhave og køkkenhaven.

gav udtryk for deres nyeste erfaring indenfor haveanlæg (2).

Haven byggede videre på den eksisterende landskabelige beplantning, suppleret med tilføjelser af interessante buske og træer og et pinetum. Det centrale element blev en stor græsplæne med spredte solitærtræer foran huset og udenomliggende busketter med en omløbende sti, der forbandt det hele.(3) Havens hovedidé var fire særhaver, der var skjult af disse busketter og tilgængelige fra huset ved små stier (4). Disse særhaver præsenterede de forskellige blomstrings-sæson'er. Der var en rosenhave, en staudehave, en junihave og en forårshave. Hvert af disse anlæg havde deres tid under blomstringen og betød ellers ikke noget for parkens landskabelige karakter. De blev anlagt i samme rækkefølge som her, de fleste inden villaen blev færdigbygget.

En cirkelrund rosenhave blev anlagt først bag garagebygningen. Den var 20 m i diameter og bestod af tre 1 m høje buksbomhække bag hinanden med omgående stier og rosenbede, bredest yderst og smallest ved det inderste runde bed. Beplantningen var roser og tulipaner. Yderst de danske 'Kirsten' og 'Else Poulsen' roser, men med et stort antal af andre af tidens rosensorter i små grupper, så anlægget med rette kunne kaldes et rosarium. Denne runde rosenhave "fortættede" sig imod det midterste bed med 'Hermosa'-roser. Flisestierne tilspidsede sig derfor også mod centret, og er yderst ca. 70 cm brede og inderst kun ca. 25 cm.

Staudeflisen blev anlagt som nummer to. Der var en græsgang med sidebede, knyt-

tet til et udsigtsvindue og en lille terrasse med bæk. De to staudebede var som Brandt's tidligere i Ordrup og Hellerup beplantet med grupper af stauder i størrelses- og farvemæssig harmoni. Finessen ved dette staudeanlæg var, at det blev anlagt med "falsk perspektiv", så det virkede længere, end det virkelig var.

Junihaven var den mest interessante af de fire særhaver, fordi den blev anlagt efter en havekunstnerisk idé, der pegede mod fremtiden! Den lå på et uregelmæssigt areal nær ejendommens skel. På en bund af græs lå 25 firkantede blomsterbede med trækantter og 1 m brede stier imellem. De var af forskellig form og størrelse, og det hele skulle have et tilfældigt præg. Beplantningen bestod efter planen af juni-blomstrende stauder i et stort antal af arter og sorter, fra 3 til 5-6 i hvert bed. Der kan nævnes lupiner, astilbe, iris, pæoner og mange andre. Af iris var der 30 navnesorter og af pæoner 130, forbløffende mange. Fru Zenia's yndlings-blomst?

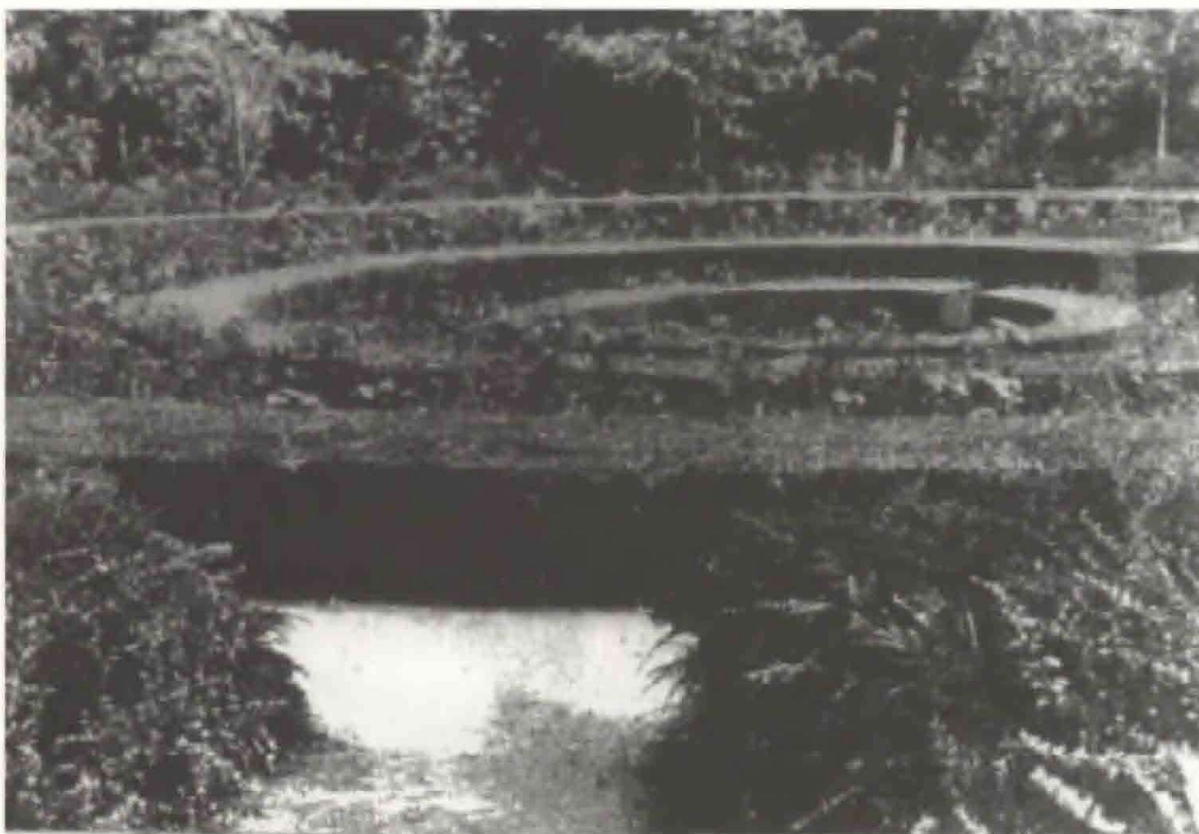

Fig. 3: Den runde rosenhave.

I den bredere omløbssti lå der et lille bassin ned 5 forskellige åkander, og der var også en støttemur med et væld af stenhøjsplanter.

Denne omfattende samling af planter var ikke tænkt som permanent, men kunne udskiftes som i en staude-planteskole efter Fru Zenia's ønske.

Denne særhave så ud til at være en praktisk demonstration af de tanker om fremti-

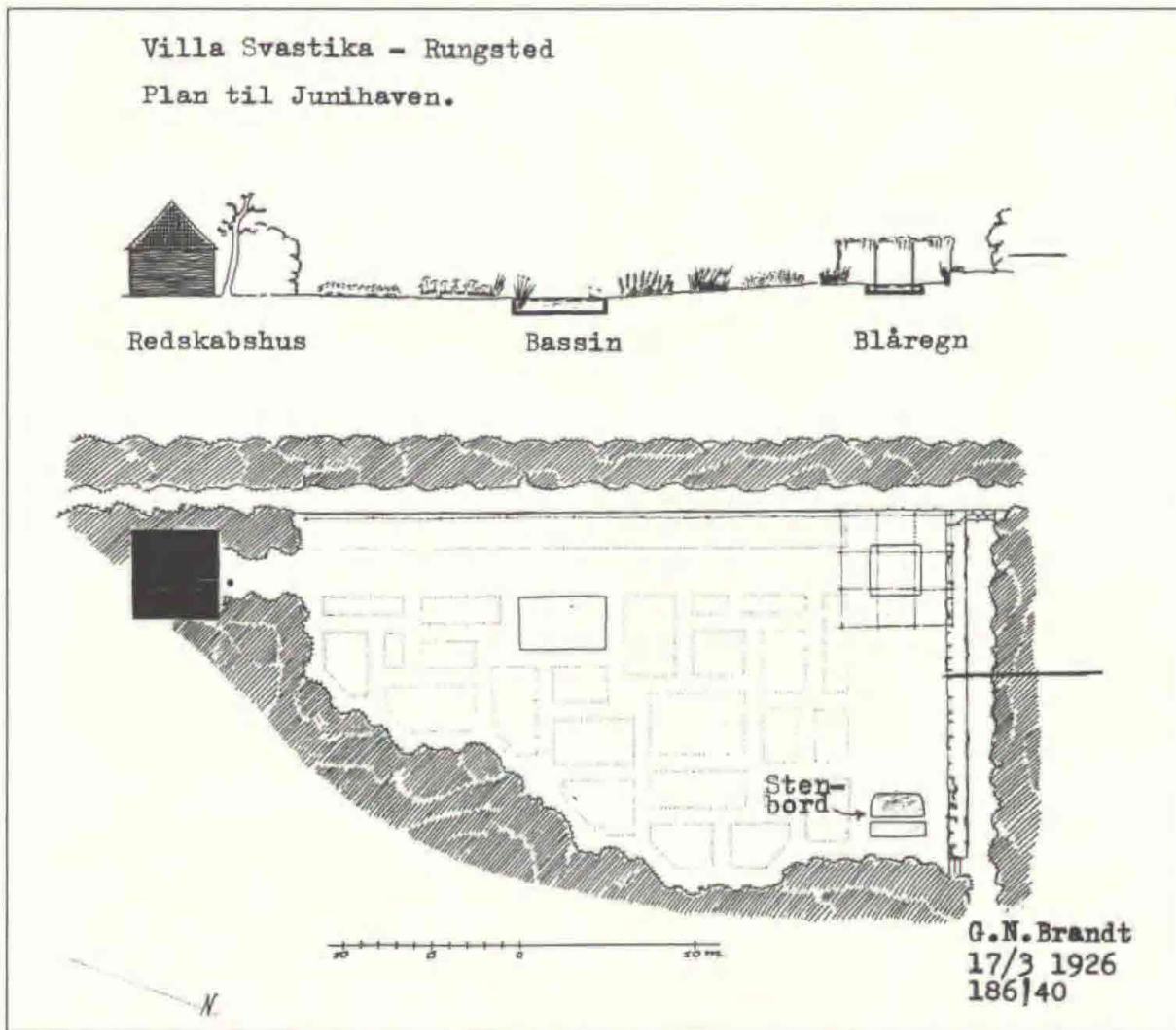

Fig. 4: Plan over junihaven.

dens borgerlige haver, som Brandt netop da fremførte i sin lille vigtige afhandling: Den kommende have (1927).

C. Th. Sørensen interesserede sig for og var impliceret i rosenhaven og junihaven. I sommeren 1925 planlagde han for P. E. Rasmussen i Brønshøj en lille privathave også med ni firkantede blomsterbede på græsbund og med udskiftelig beplantning. Nært beslægtet med junihaven ved Svastika.

Forårshaven, nær ved villaen, blev anlagt i 1926. Her lå en traditionel udsigtshøj fra den ældre villa, og anlægget fik derfor et særlig landligt præg med forårsblomstrende vækster i en firkantet og en rund plantning, for eksempel primula, dværg-iris, adonis, botaniske tulipaner, narcisser og scilla.

I den store køkken- og frugthave blev urtebedene kantet med lavendel, og her var der også et afskæringsbed med stauder og sommerblomster, for eksempel anemone, fuchsia, gaillardia og lavatera.

Anlægs- og beplantningsarbejdet med Villa Svastikas store have blev i de 3 år fra 1925 - 28 udført af gartner-entreprenørfirmaet H.H. Sørensen & Niels Nørgaard fra Hellerup, G. N. Brandt's foretrukne anlægsgartnere. Den afsluttende regning af 1. februar 1928 lød på ca. 100.000 kr, et meget stort beløb på den tid for et haveanlæg.

Ægteparret Vagn og Zenia Jacobsen fik kun få års glæde af det smukke hus med den rigt beplantede have. Ejendommen overgik til en kendt forretningsmand (kaffe-gros-serer). Han bevarede haven, men reducerede blomster-beplantningen af økonomiske grunde. Senere fremkom den diskutale Mikkellborg udstyknings-plan, der også omfat-tede Villa Svastika. En gruppe velmenende nennesker forsøgte at redde den smukke ejendom med parken. Villaen blev fredet, men ikke den kunstnerisk værdifulde have. En offentlig virksomhed skulle benytte stedet. Men det lykkedes ikke. I 1983 lod Hørs-holm Kommune huset nedrive og haven blev ryddet for sin værdifulde trævækst, der-iblandt en velvoksen Ginkgo biloba.

Således forgår al verdens herlighed!

Noter

1. Mindeartiklen om Carlsbergs direktør Vagn Jacobsens enestående privathave i Rungsted, den betydeligste danske have i det tyvende århundrede, er blandt andet skrevet ud fra gartner G.N. Brandt's egne planer, udført i årene 1925 - 1927 af havearkitekt C.Th. Sørensen, ialt 19 tegninger og beplantnings-planer i A.Ø-L's Brandt arkiv.

Artiklen er et afsnit i en afhandling om Dansk havekunst fra 1900 - 2000.

2. Samtidig udarbejdede G. N. Brandt og C. Th. Sørensen i samarbejde de omfattende planer til Mariebjerg Kirkegård i Gentofte.

3. I Svastika-Haven benyttede Brandt ikke elementer fra kultur-landskabet, som han ellers havde gjort i sine tidligere haver.

4. Benyttede planer til Svastikas beplantning:

Staudehaven: 1 beplantningsplan 1:50, dat. 3/8 1925 med planteliste med mrkt. 1 - 194 omfattende 1200 stauder og 800 narcisser i sorter.

Rosenhaven: 1 fliseplan 1:50 dat. 8/6 1925 og 2 beplantningsplaner dat. 13/8 1925, mrkt. 1 - 87 m. rosensorter - a - y og mrkt. 1 - 28 tulipaner - a - aa.

Junihaven: 1 beplantningsplan 1:100 dat. 8/10 1925 og planteliste dat. 17/3 1926 mrkt. a - aa (28) med 380 stauder i arter og sorter.

Køkkenhaven: 1 plan 1:200 dat. 16/10 1925 - 1 beplantningsplan 1:50 dat. 23/10 1926 12 slyngroser i sorter omkr. midterplads med brønd -og planteliste dat. 1/10 1926 med 180 stauder i 10 div. arter, iblandet sommerblomster. Alt til afskæring.

Forårshaven: 1 plan 1:50 dat. 24/4 1926 - 1 beplantningsplan 1:100 dat. 29/4 1926 med ca. 1100 planter mrkt. 1 - 72.

Gården: 1 beplantningsplan 1:200 dat. 13/4 1927 mrkt. 1 - 69 med forskellige buske.

Litteratur

Brandt, G.N., 1927: *Von kommenden Gärten. Gartenkunst. Berlin s.89 - 93. Også i Havekunst 1927.*

Hauxner, M., 1993: *Fantasiens Have s. 151 - 155.*

Stephensen, L.S., 1993: *Tradition og fornyelse i dansk havekunst s. 121 - 129.*

Sørensen, C.T., 1936: *Autentisk skildring af havens tilblivelse. Om Haver s.128 - 135.*

Sørensen, C.T., 1936: *Om P. E. Rasmussens have i Brønshøj. Om Haver s.31 -33.*